

Ristiinan aluejohtokunnalle

Asia: Kohdeavustushakemus Ristiinan Sotakoulun kunnostamiseen

Ristiinassa toimivien yhdistysten työryhmä hakee avustusta Brahelinnan virkatalon eli Sotakoulun kunnostamiseksi yhdistysten yhteiseksi toimintatilaksi. **Hankkeen yksityiskohtainen kuvaus on liitteessä (LIITE 3).**

Tausta lyhyesti:

Ristiinan Brahelinnan virkatalo on rakennettu vuonna 1739. Rakennus on alkuperäinen. Se on ainoa everstinpuustelli, joka on säilynyt Suomessa karoliinisen ajan rakennusmääräysten ja piirustusten mukaisena. Se on myös yksi Suomen vanhimmista puurakennuksista. Siten se on rakennushistoriallisesti korvaamaton.

Toinen erittäin merkittävä seikka on, että Savon prikaatin komentaja Yrjö Maunu Sprengtporten aloitti suomalaisten upseerien koulutuksen Ristiinan everstinpuustellissa omalla kustannuksellaan vuonna 1777. Lisäksi Sprengtportenin Ristiinan vuosina ja hänen toimintansa tuloksena sai alkunsa pitkä prosessi, jonka tuloksena Suomi itsenäistyi omaksi valtiokseen.

Brahelinnan virkatalo oli vuodesta 1739 lähtien keskeytyksettä valtion tai kunnan käytössä, välillä myös yksityisille vuokrattuna, kunnes se suljettiin sisäilmaongelmien vuoksi vuonna 2011. Rakennukselle tuolloin tehty kuntokartoitus ja vuonna 2015 aloitettu yksityiskohtaisempi inventointi ovat osoittaneet, että rakennus tuhoutuu vääjäämättä, ellei sitä korjata perusteellisesti.

Hankkeen tavoitteet:

Sotakoulun pelastamiseen on ryhdytty Ristiinassa yhdistysten yhteisvoimin, tarkoituksena entisöidä Sotakoulu ja tehdä siitä yhdistysten yhteinen toimintatila. Hankkeen suunnittelu ja toteutus tapahtuvat korporatiivisesti. Sotakoulutyöryhmä on pitänyt kokouksia säännöllisesti tammikuusta 2014 alkaen yhteensä 29 kertaa.

Sotakoulutyöryhmässä on nyt 10 yhdistystä, jotka ovat osallistuneet hankkeeseen taloudellisesti, ml. talkootyö. Lisäksi 4 yhdistystä on aikeissa liittyä hankkeeseen:

Rahoituksellaan sitoutuneet yhdistykset	Kiinnostuksensa ilmaisseet yhdistykset
Ristiina-Seura ry	Ristiinan Nuorisoseuran Tuuva-Teatteri
Ristiinan Pursiseura ry	Ristiinan Ripeltäjät ry (kuvaamataide)
Ristiinan Reservinupseerit ry	Ristiinan Rinkka ry (partiolaiset)
Ristiinan Reserviläiset ry	Ristiinan kameraseura ry
Ristiinan Rotariklubi	
Someen Erä-Ässät ry	
Vitsiälän Kyläseura	
Suomen kallioitaideyhdistys ry	
Helsingin Ristiina-Seura ry	
Etelä-Savon Rakennusperintöyhdistys ry	

Jo ensimmäisillä tapaamiskerroilla ilmeni, että yhdistysten tilojen tarve on suuri, ei pelkästään kokoustilojen osalta, mutta myös muuhun toimintaan, jolla on aktivoivaa,

piristävää ja taloudellista merkitystä Ristiinassa ja laajemminkin. Tällaisiin lukeutuvat esimerkiksi Ristiinan pursiseuran satamatoimiston sijoittaminen Sotakouluun, joka on sopivasti Ristiinan sataman kohdalla; Kalliotaidekeskuksen virtuaalinäyttelyhuone, jossa voidaan esitellä kalliotaidetta silloinkin kun esim. kalliomaalauksille ei ole pääsyä; harjoitustila Tuuva-teatterin lastenteatterille; näyttelytilat kamera- ja kuvataideseuroille; ja Suomen itsenäistymisen historiaa esittelevä Sprengtporten-teemahuone.

Yhteisellä toimintatilalla on muitakin edullisia vaikutuksia. Samassa toimintatilassa saadaan aikaan mm. teatteriin, partiotoimintaan, musiikkiin, metsästykseseen, kuvataiteisiin, sotilasperinteeseen, kalliotaiteeseen, maanpuolustukseen ja koti-seututyöhön jne. suuntautuneiden ihmisten spontaaneja kohtaamisia, ”törmäytyksiä”, jotka synnyttävät uusia, innostavia ideoita ja rikastuttavat kulttuuria sekä harrastustoimintaa.

Sotakouluun palautetaan alkuperäinen huonejako, jolloin siellä on 2 salia ja 6 tilavaa huonetta. Lattiapinta-alaa on 300 m², joten yllämainittujen toimintojen sovittaminen rakennukseen on realistista. Vain kaksi huonetta (Sprengtporten-teemahuone ja Kalliotaide) varataan pidemmäksi ajaksi näyttelytarkoitukseen, mutta muissa huoneissa toiminta vaihtelee joustavasti tarpeiden mukaan.

Mikkelin kaupunki on rakennuksen omistajana suhtautunut hankkeeseen myönteisesti ja on vahvasti mukana hankkeessa niin taloudellisesti kuin ammattihenkilökuntansa kautta. Sotakoulun tultua käyttökuntoon kaupunki jatkaa kiinteistön ylläpitoa omistajana, kun taas Sotakoulutyöryhmän yhdistykset vastaavat Sotakoulussa tapahtuvasta toiminnasta. Mikäli hanke saa erittäin huomattavia lahjoituksia, yhtenä vaihtoehtona on, että Sotakoulutyöryhmä vuokraa rakennuksen kaupungilta tai hankkii sen omistukseensa.

Tämänhetkinen tilanne ja jatkotoimet:

Purkutööt saatiin tehtyä kuluneen kesän lopussa. Uudet väliseinät, saniteettitilat, madalletut laipiot yms. purettiin yhdistysten talkootyövoimin asiantuntevien rakennusmestarien ja rakennuskonservoijan/rakennusarkkitehdin valvonnassa. Mikkelin kaupunki poistatti ullakolta eristeet (n. 100 tonnia hiekkaa, sammalta ja karhunvillaa) sekä puratti lattiat ja poistatti niiden alta n. 1 m paksuisen hiekka- ja betonikerroksen koko rakennuksen alalta.

Inventointi valmistuu vuoden 2016 loppuun mennessä. Sotakoulun puiston kunnostuksesta laaditaan suunnitelma. Rakennesuunnittelu on meneillään, mutta arkkitehtisuunnittelu sekä korjaus- ja entisöintisuunnittelu ovat vielä kesken. Korjaus- ja entisöintirakentaminen on tarkoitus aloittaa ensi keväänä. Hankeen arvioidaan valmistuvan v. 2018, mihin vaikuttaa olennaisesti hankkeelle saatava rahoitus.

Tähänastinen rahoitus:

Sotakoulurakennuksen kunnostamisen arvioidaan maksavan 700,000 euroa (Mikkelin kaupungin teettämä selvitys). Sotakoulutyöryhmä ja Mikkelin kaupunki ovat sopineet, että molemmat pyrkivät hankkimaan hankkeelle rahoitusta yhtä paljon:

- Kaupunki osoitti hankkeen suunnitteluun ja purkutöiden suorittamiseen yhteensä 100,000 euroa vuodelle 2016.
- Sotakoulutyöryhmä puolestaan sai Sotakoulun inventointiin EU-Leader-rahoitusta 65,840 euroa vuosille 2015-2016. Sotakoulutyöryhmän yhdistykset ovat maksaneet ao. rahoituksen ehtona olevaa omarahoitusta 6,785 euroa ja tekevät vapaaehtoistyötä 9 675 € arvosta (yhtensä 82,300 €). Hanketta hallinnoi Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti Sotakoulutyöryhmän pyynnöstä.
- Sotakouluhankkeen yhdistykset ovat tehneet vuonna 2016 talkootyötä 1050 tuntia, arvo 15,750 euroa (15 €/h).

Haettava rahoitus:

Haemme rahoitusta toimenpiteisiin ja hankintoihin, jotka on tarkoitus suorittaa vuoden 2016 loppuun mennessä, mutta joihin ei ole vielä rahoitusta:

- Sotakoulun ulkoseinien alimmat hirret on uusittava (rakennuksen ”kengitys”). Toimenpide tehdään heti keväällä, kun olosuhteet sen sallivat. Hirret hankitaan tänä syksynä. Rakennuksen ympärysmitta on 80 m, ja on varauduttava kolmen hirsikerran uusimiseen. Sahoilta saadun arvion mukaan hirren hinta on 19 €/m.
Kustannusarvio = **4560 €**.
- Rakennusarkkitehti Maria Luostarisen tekemä inventointi on valmistumassa, mutta samanaikaisesti on meneillään arkkitehtisuunnittelu sekä korjaus- ja entisöintisuunnittelu, jotka nekin ovat Maria Luostarisen osaamisalaa ja vastuulla. Se on mittava ja vaativa tehtävä, koska rakennusta yhtäältä ennallistetaan ja toisaalta sinne sovitetaan nykyajan vaatimaa teknologiaa, jonka on palveltava rakennuksen käyttäjiä mutta ei saisi olla esillä häiritsevästi. Rahoitusta ei vielä ole. Arkkitehti Luostarisen arvioidut kulut yhteensä (palkka ja matkakulut kotoaan Rantasalmelta Ristiinaan) ovat 7000 euroa.
Kustannusarvio = **7000 €**
- Sotakoulun puisto on osa kokonaisuutta ja se tullaan kunnostamaan. Suunnittelijaksi on valittu maisemasuunnittelija, puutarhaopettaja Riitta Liukkonen, jolla on laajat ansiot vastaavista suunnittelutöistä <http://www.maisemasofia.fi/index.html>
Kustannusarvio = **3000 €**

Anomme kunnioittavasti em. tarkoituksiin **yhteensä 14,560 €**.
Summiin sisältyy ALV.

28.10.2016

Kunnioittavasti, Sotakoulutyöryhmän puolesta,

Jari Valkonen
Ristiina-Seuran pj
040-7432479
e-mail: jari.valkonen@helsinki.fi

UUSIEN MAHDOLLISUUKSIEN BRAHELINNAN VIRKATALO

Ristiinassa toimivien yhdistysten muodostama työryhmä hakee Säätiöltänne avustusta harvinaisen, karoliinisen ajan hirsirakentamista edustavan mestariteoksen kunnostamiseen ja entisöimiseen. Tarkoituksena on antaa lähes 300-vuotiaalle Brahelinnan everstinpuustellille uusi elämä aktiivisten yhdistysten toimintatilana. Samassa tilassa saadaan aikaan erilaisista taiteen ja toiminnan aloista kiinnostuneiden ihmisten spontaaneja kohtaamisia, joka synnyttää uusia ideoita, kulttuuria ja toimintaa. Samalla tehdään sekä Ruotsi-Suomen, Venäjän että itsenäisen Suomen aikaista taide-, kulttuuri- ja poliittista historiaa tunnetuksi.

1. JOHDANTO

Brahelinnan virkatalo edustaa sotilasvirkatalojen vanhinta ja hienointa kerrostumaa maassamme. Säilyneistä everstinpuustelleista se on toiseksi vanhin. Karoliinista aikaa edustavia virkataloja on säilynyt Suomessa Brahelinnan lisäksi vain Kaarinassa, jonne valmistui Kuusiston virkatalo vuotta aiemmin. Siihen kuitenkin tehtiin mittavia rakenteellisia muutoksia jo 1756. Ristiinan Brahelinnan sijaan on säilyttänyt perusratkaisunsa halki vuosisatojen. Näin olleen Brahelinnaa voi perustellusti pitää vanhimman sotilasvirkatalon parhaiten säilyneenä esimerkkinä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että muista korkeiden upseerien virkataloista Suomessa ei ole säilynyt ainuttakaan 1731 mallipiirustusten mukaan tehtyä everstiluutnantin virkatalon päärakennusta (Lounatvuori 1966, 1996). Majurin virkataloista Brahelinnan ikäisiä on vain yksi, Pernajan Kuggom.

Brahelinnan virkatalo on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, varjeltu kohde. Etelä-Savon maakuntakaavassa se kuuluu osana valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen sotahistoriallisena ja vesistöreittien teemakohteena kohdenumerolla SR 15.620. Rakennuksen omistaa Mikkelin kaupunki.

Brahelinnan everstinpuustelli. Oikealla puiden takana hämöttää Ristiinan kirkko.

Brahelinnan virkatalo on ollut keskeytyksettä valtion tai kunnan käytössä tai vuokralla vuoteen 2011 asti, jolloin se suljettiin sisäilmaongelmien vuoksi. Siihen tutustuminen ei ole ollut suurelle yleisölle mahdollista, vaikkakin rakennuksen historia tunnetaan laajalti. Rakennuksen kunnostus on nähtävä ennen muuta kulttuurityönä, jossa turvataan valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriperinnön säilyminen ja joka samalla tarjoaa alueen yhdistyksille toimivan tilaratkaisun. Samassa toimintatilassa saadaan aikaan teatteriin, partiotoimintaan, musiikkiin, metsästyksen, kuvataiteisiin, sotilasperinteeseen, kalliotaiteeseen, maanpuolustukseen ja kotiseututyöhön suuntautuneiden ihmisten yllättäviä, spontaaneja kohtaamisia, ”törmäyksiä”. Ne synnyttävät uusia, innostavia ideoita ja rikastuttavat kulttuuria sekä harrastustoimintaa.

Brahelinnan virkatalon vaiheet lyhyesti

Ristiinan kirkonkylässä sijaitsee vuonna 1739 rakennettu, Brahelinnan virkatalona tunnettu everstin puustelli, joka on ollut käytössä rakentamisestaan lähtien aina vuoteen 2011 saakka. Rakennus on alkuperäinen, ts. hirsiseinät ja muut kantavat rakenteet ovat vuodelta 1739. Rakennus on 30 m pitkä ja 10 m leveä. Asuinkerroksen lattiapinta-ala 300 m² ja korkea ullakko on samanlaajuinen. Lisäksi rakennuksessa on yhtä suuri korkea ullakko. Rakennuksen koko häkellyttää yhä nykyäänkin, kun sitä vertaa mihin tahansa hirsitaloon – puhumattakaan siitä, miten suuri se on ollut muihin asuintaloihin verrattuna valmistumisaikanaan.

Suomen kenraalikuvernööri, kreivi Per Brahe perusti Ristiinan (Kristinan) seurakunnan vuonna 1649. Hänen aikanaan ja myöhemmin vuosina Ristiinasta tuli merkittävä hallintokeskus. Merkitys korostui entisestään, kun Ruotsin ja Venäjän valtakunnanraja siirtyi Ristiinan pitäjän etelärajalle vuonna 1743 solmitun Turun rauhan seurauksena. Ristiinan ja Lappeenrannan yhdistävä ”Syvä-Saimaa”, samoin kuin Ristiinan läpi kulkeva Viipurin–Oulun maantie, olivat molempien valtioiden sotilaallisen kiinnostuksen kohteena.

Brahelinnan virkatalolla on huomattava kansallinen merkitys ja historiallinen asema, joka liittyy erityisesti maamme puolustusvoimien kehitykseen. Savon prikaatin komentaja Yrjö Maunu Sprengtporten aloitti omalla kustannuksellaan suomalaisten upseerien koulutuksen Ristiinan everstin puustellissa vuonna 1777. Siksi rakennusta kutsutaan edelleen myös ”Sotakouluksi”. Suomalaisen upseerikoulutuksen katsotaan alkaneen, kun eversti Yrjö Maunu Sprengtporten ehdotti 20.3.1779 päivätyssä kirjeessään Ruotsin kuninkaalle Kustaa III:lle, että Savon ja Karjalan joukkojen upseeritarpeen tyydyttämiseksi perustettaisiin sotakoulu, joka sijoitettaisiin Haapaniemen tilalle Rantasalmen pitäjään. Kuningas hyväksyi

tehdyn esityksen. Ruotsin Nobel-säätiön pitkäaikainen toimitusjohtaja Stig Ramel on arvioinut kirjoittamassaan Sprengtportenin elämänkerrassa, että ”ennen kaikkea Savossa vietetyt vuodet prikaatin komentajana syvensivät Sprengtportenin tuntemusta siitä, että Suomi oli eri maa kuin Ruotsi”. Sprengtportenin ajatukset itsenäisestä Suomesta johtivat välikirkoon Kustaa III:n kanssa, mutta idea jäi itämään Suomessa ja toteutui runsaat sata vuotta myöhemmin. Brahelinnan virkatalon seinillä on useita maanpuolustusjärjestöjen kiinnittämiä muistotauluja ja reliefejä.

Vuodesta 1811 aina 1940-luvulle saakka virkatalo oli vuokralla, mm. valtioneuvos G.W. Liukkosella ja pitäjän nimismiehillä. Vuosina 1951–1991 rakennuksessa toimi Brahelinnan emäntäkoulu, myöhemmin kotitalousoppilaitos. Viimeksi rakennuksessa on toiminut päiväkotitoiminta. Syksystä 2011 rakennus on ollut tyhjillään sisäilmaongelmien takia. Ne johtuvat pari vuosikymmentä aiemmin väärin tehdyistä korjaustoimista, jotka ovat panneet alkuun homeutumisen ja lahoamisen. Edelliset 250 vuotta rakennus oli pysynyt käyttökunnossa. Tällä hetkellä tilanne on vakava: rakennus tuhoutuu, ellei sitä korjata perinpohjaisesti.

2. TAVOITTEET

Ristiinalaiset yhdistykset ovat Ristiina-Seuran johdolla päättäneet pelastaa Brahelinnan virkatalon, entisöidä sen ja tehdä siihen toimivat kokoontumis- ja toimintatilat. Aktiivisia yhdistyksiä on paljon ja tilojen puute on huomattava ongelma. Vuoden 2014 alussa perustettiin Sotakoulutyöryhmä, joka aloitti tarvekartoituksen. Jo ensimmäisessä kokouksessa nousi esiin seuraavanlaisia tilatarpeita: Ristiinan pursiseuran satamatoimisto (Ristiina on läntisen Saimaan tärkein purjehtijoiden satama); Kallioidekeskuksen virtuaaliesittelyhuone ja matkailuopastus; Tuuva-teatterin

lastenteatterin harjoitustila; kamera- ja kuvataideseurojen vaihtuvat näyttelyt; Suomen itsenäistymisen historiaa esittelevä Sprengtporten-teemahuone; ja yleinen oleskelutila. Työryhmä on kasvanut nopeasti kattamaan useimmat alueen yhdistykset:

Rahoituksellaan sitoutuneet yhdistykset	Kiinnostuksensa ilmaisseet yhdistykset
Ristiina-Seura ry (kotiseututyö)	Ristiinan Nuorisoseuran Tuuva-Teatteri
Ristiinan Pursiseura ry	Ristiinan Ripeltäjät ry (kuvaamataide)
Ristiinan Reservinupseerit ry	Ristiinan Rinkka ry (partiolaiset)
Ristiinan Reserviläiset ry	Ristiinan kameraseura ry
Ristiinan Rotariklubi	Etelä-Savon Rakennusperintöyhdistys ry
Someen Erä-Ässät ry (metsästys ja luonto)	
Vitsiälän Kyläseura	
Suomen kalliotaideyhdistys ry	
Helsingin Ristiina-Seura ry	

Ryhmä on työskentelynsä aikana laajentunut Mikkelin kaupungin, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin sekä Etelä-Savon maakuntamuseon edustajilla.

Hankkeen suojelijaksi on alustavasti lupautunut Puolustusvoimain komentaja, kenraali Jarmo Lindberg.

3. TUTKIMUSAINEISTO

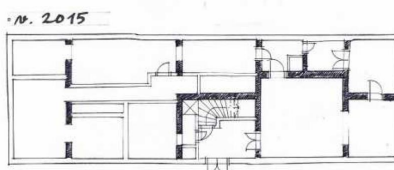
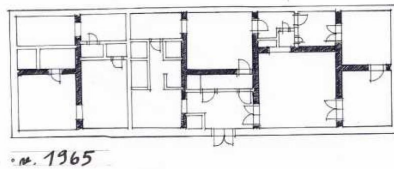
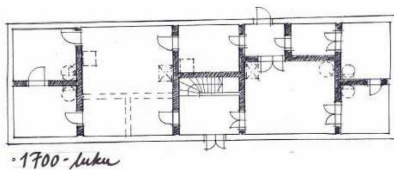
Historiallisesti arvokkaan rakennuksen kunnostaminen edellyttää perinpohjaista valmistelua. Niinpä tässä hankkeessa yhdistyvät rakennushistoriallinen tutkimus, jota suorittavat hirsirakennuksiin perehtyneet alan parhaat asiantuntijat, sekä toisaalta taide ja kulttuuri, jonka eri suuntauksista ja tyyleistä Brahelinnan virkatalossa on näytteitä lähes kolmen vuosisadan ajalta. Kunnostettu rakennus tulee olemaan inspiroiva kohde aloista kiinnostuneille.

Tutkimusta ja suunnittelua varten valmisteltiin keväällä ja kesällä 2015 kehittämishanke Brahelinnan virkatalon rakennusinventoinnin ja tulevan käytön suunnittelemiseksi yhdessä Helsingin yliopiston kanssa. *Sotakoulu kuntoon* -hankkeen päätoteuttajaksi saatiin Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti. Inventoinnin suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat rakennuskonservoiija, rakennusarkkitehti Maria Luostarinen, rakennustutkija Matti Mäkelä ja projektipäällikkö Manu Rantanen aluehistorian ja kulttuuriperinnön tutkimusjohtaja Sulevi Riukulehdon johdolla. Hanke käynnistyi loppuvuodesta 2015 ja jatkuu vuoden 2016 loppuun. Inventoinnin toteutukseen ja tulevan käytön suunnitteluun saatiin EU:n Manner-Suomen maaseutuohjelman Leader-rahoitusta. Lisäksi rahoittajina ovat kuusi ristiinalaista yhdistystä, jotka olivat käynnistäneet Sotakoulun korjaussuunnittelun ja saaneet sille Mikkelin kaupungilta luvan ja tuen. Sittemmin hanketyöryhmä kasvoi vielä neljällä yhdistyksellä, ja viisi yhdistystä on ilmoittanut kiinnostuksestaan.

Sotakoulu kuntoon -hankkeessa on tehty Brahelinnan virkatalon kulttuuri- ja rakennushistoriallinen taustoitus, rakennuksen inventointi, dokumentointi ja näihin perustuva korjaussuunnitelma, jonka ohjenuorana on rakennuksen perinteitä kunnioittava ja kulttuurisesti kestävä kunnostaminen. Hankkeessa on tarkennettu rakennuksen tulevat käyttötarpeet, jotka yhdistykset ovat hankkeen alussa ja kuluessa esittäneet, jotta Sotakoulu voisi mahdollisimman hyvin palvella kaikkien yhdistysten tarpeita. Kaikki hankkeen vaiheet on tehty yhteistyössä ristiinalaisten yhdistysten – siis rakennuksen tulevien käyttäjien - kanssa.

Työ on edennyt suunnitellusti. Brahelinnan virkatalon inventointiraportti ja käyttösuunnitelma ovat parhaillaan kirjoitusvaiheessa. Ne valmistuvat vuoden 2016 loppuun mennessä ja ilmestyvät Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Raportteja-sarjassa tammikuussa 2017. Inventointityön tulokset voidaan tiivistää valmisteilla olevan raportin pääkappaleiden mukaisesti:

1. Brahelinnan virkatalolla on poikkeuksellista, valtakunnallista rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa (Brahelinnan rakennus- ja kulttuurihistoriallinen kertomus, Luku 1.).
2. Inventointi on tuottanut riittävästi tietoa rakennuksen alkuperäisestä asusta ja vaiheista (Inventointiraportti, Luku 2).
3. Rakennus on mahdollista kunnostaa toimivaksi perinteitä kunnioittaen ja alkuperäistä rakennetta harkitusti palauttaen (Korjaussuunnitelma, Luku 3).
4. Rakennuksesta tehdään Ristiinan yhdistysten talo, jonne sijoitetaan alueen yhdistysten toimitiloja (Käyttösuunnitelma, Luku 4).

Lähtökohtana on vuoden 1731 virkatalopohjapiirroksen mukaisen huonejärjestyksen palauttaminen. Alkuperäiset kantavat seinät ovat yhä paikoillaan, mutta 1900-luvulla sisätilat on jaettu väliseinillä lukuisiin pieniin huoneisiin. Samalla on rakennettu saniteettitiloja ja pesuhuoneita, joista kosteutta on levinnyt rakenteisiin. Alimpia hirsikertoja ei ole asianmukaisesti uusittu 1900-luvulla. Rakennuksessa on tehty myös muita muutoksia, jotka ovat saaneet homehtumisen ja lahoamisen alulle. Rakennuksen alapohjan tuuletus on estetty täyttämällä ryömintätila hiekalla, jonka päälle on valettu betonikansi ja vedetty muovimatto. Nämä rakennemuutokset ovat olleet omiaan kosteusvahinkojen kehittymiselle ja sisäilmaongelmien syntymiselle.

Purkutyöt saatiin tehtyä kuluneen kesän lopussa. Uudet väliseinät, saniteettitilat, madalletut laipiot yms. purettiin yhdistysten talkootyövoimin asiantuntevien rakennusmestarien ja rakennuskonservoinnin/rakennusarkkitehdin valvon-

nassa. Mikkelin kaupunki on poistattanut ullakolta eristeet (n. 100 tonnia hiekkaa, sammalta ja karhunvillaa) sekä purattanut lattiat ja poistattanut niiden alta n. 1 m paksuisen hiekka- ja betonikerroksen koko rakennuksen alalta.

Esimerkkejä tapeteista 1800-1900 luvun taitteesta. Keskellä on kuvattuna huoneen no. 10 näyttävä, varhaisjugendin tyyliin hopeakoristeltu boordi.

Purkutöiden yhteydessä on paljastunut runsaasti yksityiskohtia ja aineistoa rakennuksen eri vuosisadoilta. Entisöinnin ja eri aikakausien esille tuomisen kannalta on onnekasta, että rakennusta on vuosisatojen mittaan ylläpidetty ja kunnostettu pääasiassa niin, että uutta on rakennettu vanhan päälle. Niinpä seinälaudoitusten poistamisen yhteydessä on etenkin huoneiden nurkista ja laipion rajasta paljastunut jopa 9 erilaista, päällekkäistä tapettikerrosta, jotka rakennuskonservoiija, raken-

nusarkkitehti Luostarinen on pystynyt ajoittamaan kronologisesti eri aikakausille. Alkuperäiset, vuodelta 1731 peräisin olevat hirsiseinät on paljastettu kaikissa kamareissa ja saleissa. Jotkin seinät ovat maalattuja (1700/1800-luvulta). Rakennuksen alta on löydetty metallipaljastimella esineitä, joista vanhimmat ovat 1700-luvulta.

5. TOTEUTTAMISSUUNNITELMA

Ristiinalaisten yhdistysten muodostama Sotakoulutyöryhmä, täydennettynä Mikkelin kaupungin ja *Sotakoulu kuntoon* –suunnitteluprojektin edustajilla, on saanut suunnitteluvaiheen päätökseen. Brahelinnan virkatalon alkuperäisen pohjakaavan palauttaminen tarjoaa lukuisia laajoja, toisiinsa yhteydessä olevia huoneita ja saleja, joita voidaan käyttää joustavasti näyttelyihin, teatteri- ja musiikkiesityksiin ja niiden harjoitteluun, kokouksiin/seminaareihin, juhlien järjestämiseen sekä seurusteluun. Lisäksi rakennuksessa tulevat purjehduskauden aikana toimimaan Ristiinan pursiseuran satamapalvelut ja pursiseuran tuki/huoltopiste sekä ympärivuotisesti matkailuopastus.

Ristiinalaiset yhdistykset ovat tehneet jo 1050 talkootyötuntia Brahelinnan virkatalon kunnostuksen valmisteluvaiheessa. Yhdistyksissä on ammattipäteviä rakennusmestareita, sähköasentajia yms., jotka työskentelevät hankkeessa osin talkooperiaatteella ja osin rakennuksen omistajan, Mikkelin kaupungin palkkaamina. Yhdistykset jatkavat talkootyötään osallistuen kaikkiin kunnostus- ja entisöintityön vaiheisiin.

Brahelinnan everstinpuustellin korjaamisen ja entisöinnin periaatteet (Rakennuskonservoiija, rakennusarkkitehti Maria Luostarinen)

- Vuoden 1739 mukainen huonejärjestys ja pitkät näkymät palautetaan v. 1931 virkatalopii- rustusten ja purkamisessa löytyneiden todisteiden pohjalta.
- Sijoitetaan WC- ja varastotilat erilliseen uudisosaan kajoamatta vanhaan runkoon. Erote- taan uudisosa virkatalosta aineettomalla lasi-nivelosalla. Tehdään laajennuksesta alisteinen ja eleetön, jotta päärooli säilyy virkatalolla.
- Edistetään tilan monipuolista käyttöä mm. langattomalla verkolla ja digitaalisilla käyttölii- tymillä kaikkialla rakennuksessa, toimivalla keittiöllä ja ennallistetulla puutarhalla.
- Korjataan heikkokuntoinen talo perinteisin ja uusin tekniikoin, runko hirsityönä. Rakenne- taan uudet ala- ja yläpohjat luonnonmukaisia materiaaleja käyttäen. Koska säilyneitä alku- peräispintoja ei juurikaan ole, toteutetaan uudet pinnat talolle ominaisin työtavoin pinko- pahvituksin, liimamaalauksin ja paperitapetein. Kohdellaan vähäisiäkin fragmentteja, lauta- kattoja ja alapohja haltijoita kuin museoesineitä.
- Palautetaan painovoimainen ilmanvaihto.
- Nostetaan esiin talon vaiheita ja aikakausia rakennusosittain. Runko muistuttaa rakenta- misajasta, hirsipinnalle palautettava museohuone 1770 – luvusta ja Sprengtportenin sota- koulusta, pariovet v. 1802 korjauksesta, uudet pinnat 1850 –1900-luvun sisustamisesta ja valkea ulkoväristys jugendista. 1940-luku ja moderniaika kulminoituu laajennukseen.
- Avataan sisustamisen kerroksellisuutta runsain esiinotoin.
- Palautetaan muistona menneestä, kuin 'koruksi', yksi lämmittämätön keltainen kaakeliuuni.

Sotakoulutyöryhmä ja Mikkelin kaupunki ryhtyvät toteuttamaan korjaussuunnitelmaa siten, että ensiksi uusitaan virkatalon alimmat hirsikerrat kevättälvella 2017. Se tapahtuu suurelta osin talkootyönä, jota johtaa hirsirakennusten kunnostukseen erikoistunut rakennusmestari Jari Minkki- nen Ristiinasta. Kengityshirret ostetaan paikalliselta sahalta, jolla on riittävän kauan kuivatettua,

tarkoitukseen sopivaa puutavaraa. Osa entisöintirakentamiseen tarvittavasta puutavarasta on saatu lahjoituksena. Muita työvaiheita johtaa rakennusmestari Kari Paasonen, niin ikään Ristiinasta.

Rakennuksen eri osissa tuodaan esiin talon vaiheita ja kerroksisuutta. Muistoksi loistokkaista ajoista palautetaan kirjastohuoneeseen keltainen kaakeliuuni. Varsinaista konservoitavaa ei juuri-kaan ole: säilyneitä osia kohdellaan arvofragmentteina ja museoesineinä. Työssä käytetään perinteisiä työtapoja ja luonnonmukaisia materiaaleja ja järjestelmiä.

Säilyttävän korjaamisen lisäksi tarvitaan myös harkittua uudisrakentamista. Brahelinnan virkataloon ei sijoiteta saniteettitiloja eikä lattiakaivoja vesivahinkojen välttämiseksi, vaan niitä varten on suunniteltu pieni lisärakennus. Talon monipuolisuutta täydennetään kahdella nykyaikaisella toimistohuoneella ja toimivalla keittiöllä, jossa ei kuitenkaan ole lattiakaivoa – korjaustoimissa kiinnitetään suurta huomiota kaikkiin ratkaisuihin, joilla voitaisiin välttää kosteus- ja sisäilmaongelmat tulevaisuudessa. Ilmanvaihto hoidetaan kohdepoistolla keittiössä ja painovoimaisella ilmankierrolla kaikkialla muualla koko rakennuksessa. Talo kunnostetaan ympärivuotiseen käyttöön. Siinä on aluelämpö ja sähköt. Langaton internet toimii kaikissa huoneissa.

Brahelinnan virkatalon puisto on tarkoitus kunnostaa avoimeksi ”olohuoneeksi”, joka on sijaintinsa puolesta kesäisin mainio paikka konsertteja ja erilaisia yleisötilaisuuksia varten. Sen kohdalla Saimaan rannassa sijaitsee Ristiinan satama, viereisellä tontilla puutarhamyymälä, ja n. 100 m päässä Ristiinan kirkko. Nämä kaikki ovat helposti saavutettavissa julkisilla liikennevälineillä, yksityisautoilla sekä veneillä.

Ottaen huomioon Brahelinnan virkatalon merkittävä rooli Ruotsin vallan aikana, ja toisaalta Sprengtportenin myöhemmät vaiheet Venäjän hovissa ja palveluksessa (osallistuminen Suomessa käytyihin taisteluihin, toimiminen Suomen ensimmäisenä kenraalikuvernöörinä, vierailut Ranskassa, ja loppuelämä Pietarissa, jonne hänet on haudattu), voidaan odottaa myös ruotsalaisten ja venäläisten matkailijoiden sekä historian ja kulttuurin harrastajien ja tutkijoiden merkittävää kiinnostusta, kun Brahelinnan virkatalo viimeinkin avautuu yleisölle.

Kustannusarvio ja rahoitus:

Hankkeen rahoittajia arvostetaan erityisesti kaivertamalla nimet kunniatauluun, joka sijoitetaan kunnostettuun Brahelinnan virkataloon. Ilman yksityisten rahoituslähteiden tukea hankkeen toteuttaminen ei ole mahdollista. Brahelinnan virkatalon kunnostus ja entisöinti toteutetaan monirahoitteisesti. Tavoitteena on, että 1/3 rahoituksesta saadaan kulttuuri- ja sivistystoimintaa tukevilta säätiöiltä ja muista yksityisistä rahoituslähteistä sekä lahjoituksista, 1/6 koostuu talkootyön arvosta, ja loput kustannuksista katetaan julkisista lähteistä saatavalla rahoituksella (Mikkelin kaupunki, EU-rahoitus, yms.).

Kustannusarvio: peruskorjaus/Brahelinnan virkatalo

- suunnittelu, rakennuttaminen, sähköliittymät	100 000 €
- vesikaton huolto (sis. läpiviennit ja pientä korjausta)	10 000
- kengitys ja korjaukset sekä perustusladonnat	50 000
- yläpohjan kunnostus ja eristys	110 000
- alapohjan rakentaminen ja eristys	120 000
- väliseinät ja niiden pintarakenteet	50 000
- julkisivut (korjaus ja maalaus)	25 000
- ikkunat (maalaus, ovat hyväkuntoisia)	8 000
- ovet (korjausta, entisöintiä, osa uusia)	30 000
- kalusteet	20 000
- laitteet (keittiöön)	10 000
- varusteet	10 000
- lämmitys-vesi-ilmanvaihto-sähkö-automaatio (LVISA)	100 000
- piha-alueen ja puiston kunnostus	32 000
- työmaan käyttö- ja yhteiskustannukset	20 000
- <u>muutostyövaraus</u>	<u>35 000</u>
YHTEENSÄ	730 000 €

5. LÄHDELUETTELO

Lounatvuori I. 1966. Kaarina, Kuusiston everstin virkatalo. Inventointikertomus 28.7.1966.

<http://museovirastorestauroi.nba.fi/museot/kuusiston-kartano>.

Lounatvuori I. 1996. Mallin mukaan maan tavalla. Mallipiirustukset ja sotilasvirkatalojen rakentaminen 1687–1810.

Lounatvuori I. 2013: Rakkaudesta rakennuksiin. Kartanot Irja Sahlbergin tutkimuskohteena. Turun museokeskus.

Karttunen K.I. 1949. Oloja ja elämää Ristiinan sotilaspuustelleissa ja kartanoissa. Sivut 247-305 teoksessa: ”Ristiina 1649–1949. Pitäjän ja seurakunnan 300-vuotiset vaiheet.” Ristiinan seurakunta ja kunta.

Pinomaa L. 1949. Ristiina 1649–1808. Sivut 1-142 teoksessa: ”Ristiina 1649–1949. Pitäjän ja seurakunnan 300-vuotiset vaiheet.” Ristiinan seurakunta ja kunta.

Wirilander H. 1989. Ristiinan historia I. Ristiinan kunta.